

Jocs per estimular la consciència fonològica

Educació infantil
i cicle inicial d'educació
primària

5. Sons inicials i finals

Per què treballar la consciència fonològica?

A les aules d'educació infantil es fan un gran nombre d'activitats per augmentar la consciència lingüística de l'alumnat, tot utilitzant la llengua de forma significativa.

Sovint, cercant aquesta significativitat de les paraules, i del discurs en general, podem deixar una mica de banda la consciència dels fonemes. S'ha comprovat que un bon nivell de consciència fonològica a principis de primària esdevé un potent determinant en l'èxit que els alumnes poden tenir en l'aprenentatge de la lectura.

Us fem a mans un programa d'activitats, seqüenciades de menor a major complexitat, pensades per treballar en forma de jocs la consciència fonològica de l'alumnat de segon cicle d'educació infantil i principis de l'educació primària.

Aquest programa engloba des de la consciència dels sons que ens envolten fins a la noció i l'ordenació de la frase.

Metodològicament, s'ha de concebre com un programa on els reptes fonològics es presenten de forma gradual i on les noves activitats es poden fer en base al que prèviament s'ha introduït i practicat.

Totes les sessions han de ser breus, però constants, i han de seguir l'ordre en què estan presentades.

Aquest programa de jocs ha de divertir els nens, i, a més, mantenir el seu interès i facilitar-los, amb materials que els agradin, que puguin recordar, pensar i repetir allò que han treballat, i que el que aprenguin, pugin generalitzar-ho més enllà del context immediat d'aprenentatge i malgrat el pas del temps.

El recull és una adaptació al català del programa "Phonemics Wareness in Young Children", de Marylin J. Adams, Barbara R. Foorman, Ingvar Lundeborg i Terri Beeler.

Aquesta adaptació l'ha fet l'Enriqueta Garriga i forma part d'una llicència d'estudis del Departament d'Ensenyament de la Generalitat.

Seqüència d'activitats:

1. Jocs d'escoltar	5. Sons inicials i finals
2. Rimes	6. Fonemes
3. Paraules i frases	7. Introducció a les lletres i lletrejar
4. Consciència de síl·laba	

Sons inicials i finals

Les activitats en aquest capítol inicien els nens en la naturalesa i existència dels fonemes. Els jocs estan pensats, primer, per fer descobrir als nens que les paraules contenen fonemes, i, segon, per ajudar-los a començar a aprendre les identitats independents dels fonemes perquè puguin reconèixer-los i distingir-los els uns dels altres.

Caldrà dirigir i tornar a dirigir l'atenció dels nens a l'articulació dels fonemes. S'animarà els nens reiteradament a explorar, comparar i contrastar la manera i el punt d'articulació dels fonemes.

A través de les activitats en aquest capítol, es demanarà: *“Què fas amb els teus llavis, amb la llengua, amb la boca i amb la veu quan dius els sons /m/, /b/, /p/?”* i així successivament.

Donat que és més fàcil distingir i discriminar el so inicial de les paraules que no pas els sons del mig o finals, els primers jocs d'aquest capítol es centren en el so situat a l'inici de la paraula. Més endavant, al llarg del capítol, els mateixos jocs es repeteixen amb les consonants finals.

Les consonants finals són relativament difícils d'aïllar encara que s'articulin meticulosament. Aquesta dificultat augmenta perquè molts dels parlants tendeixen a articular-les de forma poc precisa en la seva parla habitual; alguns fins i tot les eliminen completament segons sigui la forma de parlar de la zona. En altres paraules, cal prestar especial atenció a aquests sons a la classe i no esperar que els nens els descobreixin per ells mateixos.

Encara que l'objectiu de sensibilitzar i iniciar a través dels jocs d'aquest capítol sigui un primer pas en el desenvolupament de la consciència fonèmica, és un pas crític i per molts nens un pas molt difícil. Per això, mentre es fan els jocs, és extremadament important donar l'oportunitat a tots els nens a pensar i a respondre per ells mateixos; no deixeu que els infants donin respostes fins que vosaltres ho digueu. Tanmateix, donat que és important detectar quins nens tenen dificultat amb els fonemes, recordeu de fer servir l'estratègia de demanar la resposta de forma imprevisible, ara al grup, ara a nivell individual...

Busqueu temps per donar un ajut extra i facilitar que practiquin més aquells infants que ho necessitin.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Endevina qui és

	<p>Objectiu</p> <p>Introduir dos conceptes claus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Com sonen els sons de forma aïllada quan parlem. • Que els sons formen part de les paraules.
	<p>Activitat</p> <p>Els objectius d'aquest joc estan incorporats en la seva mateixa estructura. Per jugar, els nens han d'escoltar atentament i discriminar els sons mentre tracten de relacionar-los amb els noms dels quals formen part. Amb tots els nens asseguts en cercle, digueu "Endevineu quin nom vaig a dir ara". Aleshores escolliu en secret el nom d'un alumne i de forma clara pronuncieu només el seu so inicial. Per noms que comencen amb un so oclusiu, com Daniel, cal repetir el so una i altra vegada de forma clara i distintiva: "[d] [d] [d] [d] ". Amb les consonants fricatives es poden allargar a mesura que es repeteixen (per exemple, [ssss] [ssss] [ssss]"). Si hi ha més d'un nen que el seu nom tingui la mateixa inicial, animeu els nens a dir totes les possibilitats. Així es van introduint en la idea que cada fonema es pot trobar en moltes paraules diferents.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Una vegada el joc els sigui familiar, podeu fer que els nens el dirigeixin. Després que s'hagi endevinat el nom d'un nen, qui ho hagi endevinat dona la pista per al següent nom: "Estic pensant en el nom d'algú que comença amb... (so)."

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Paraules diferents, mateix so inicial

	<p>Objectiu Reforçar el concepte que cada so es pot trobar en moltes paraules diferents i invitar els nens a parar atenció sobre com se senten els sons quan són articulats.</p>
	<p>Material Cartes amb dibuixos per a cadascun dels sons.</p>
	<p>Activitat Reuniu una col·lecció de tres o quatre dibuixos per a cada so que vulgueu que el nen aprengui. Per exemple, foc, finestra, fulla i fada per al so [f] i mà, mocador, mona i mar per al so [m]. A l'inici, cal que és facin servir dibuixos el nom dels quals comenci per una consonant senzilla, preferentment una fricativa. Cap dels dibuixos ha de començar amb consonant doble o símfons com fr-, pl- o br perquè pot complicar massa el joc en aquest moment. Per jugar a aquest joc, escolliu un dels dibuixos i animeu els nens en la tasca d'identificar el nom de cadascun dels objectes. Tingueu present que si la paraula no els és familiar, és molt difícil que puguin prestar atenció als sons. Per altra banda, si teniu algun dubte sobre si les paraules són o no conegudes, pregunteu a la classe o a nens individualment si cal repetir-les. Després que tots els dibuixos d'una col·lecció hagin estat anomenats, feu que un nen agafi un dibuix de la col·lecció i l'anomeni (p. ex. foc), aleshores repetiu el nom, allargant la consonant inicial (p. ex. f-f-f-f-oc). A continuació, feu que tots els nens repeteixin el nom d'aquesta manera, f-f-f-f-oc, i fixeu-vos i ajudeu-los perquè posin les boques de manera que surti el so [f]. Feu que un altre nen agafi un altre dibuix de la col·lecció i l'anomeni. Després repetiu el nom amb els nens, allargant el so inicial i fent que es fixin en la seva articulació. A continuació, recupereu els dibuixos anteriors i pregunteu "Comencen aquestes dues paraules amb el mateix so? Amb quin so comencen?" Aquesta és una activitat molt útil tant per introduir o clarificar sons específics com per treballar amb nens que tenen una dificultat especial a "notar" els sons. Per altra banda, cal tenir present treballar només un petit nombre de "col·leccions" (sons) perquè l'atenció dels nens pot començar a dispersar-se.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doneu els dibuixos als nens. Cadascun ha de dir el nom del seu dibuix de la forma descrita anteriorment (p. ex. f-f-f-f-ada). Aquest joc va bé fer-lo en petit grup.
	<p>Recursos a la xarxa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bloc amb moltes fitxes de vocabulari

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Trobant coses: sons inicials

	<p>Objectiu Ampliar la consciència dels nens als sons inicials fent que comparin, contrastin i, eventualment, identifiquin els sons inicials de diferents paraules.</p>
	<p>Material Targetes amb dibuixos.</p>
	<p>Activitat Aquest joc pot fer-se com una ampliació de l'activitat "<i>Diferents paraules, el mateix so inicial</i>". Escampeu uns quants dibuixos enmig d'un cercle. Aleshores demaneu als nens que busquin dibuixos el nom dels quals comenci amb el so inicial que tot just heu estat treballant. A mesura que trobin els dibuixos, cada nen diu el nom i el so inicial com abans (p.ex.: <i>f-f-f-oc</i>, [<i>f-f-f-f</i>], <i>foc</i>).</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • A mesura que els nens se sentin còmodes amb el joc, escampeu dibuixos de dues col·leccions, feu que el nens identifiquin el nom i el so inicial de cada dibuix i que els classifiquin en dues piles. • Doneu els dibuixos als nens; cadascun ha d'identificar el so inicial del seu dibuix i col·locar-lo a la pila corresponent. Aquest joc va bé fer-lo en petits grups. • Memory de sons: Repartiu dibuixos d'objectes o d'animals entre els nens, anomenant cada dibuix i col·locant-ho de cara avall sobre la taula o moqueta. Els nens, per torn, descobreixen parelles de dibuixos i decideixen si el so inicial del nom dels dibuixos és el mateix. Si els sons inicials són iguals, el nen selecciona una altra parella; en cas contrari, el torn passa a un altre nen. Aquest joc es juga bé en petits grups.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: En què estic pensant?

	<p>Objectiu Evocar paraules de memòria basades en el fonema inicial i desenvolupar les habilitats de raonament i de resolució de problemes.</p>
	<p>Material Una bossa amb objectes petits (opcional).</p>
	<p>Activitat Diem als alumnes: —Ara jugarem a un joc que es diu “En què estic pensant...?”. Pensaré en alguna cosa i vosaltres heu d'endevinar què és. Us donaré pistes. La primera pista ha de ser el so inicial de la paraula que heu pensat. Després doneu pistes que facin referència al significat perquè els nens puguin anomenar la paraula. Per assegurar-vos que el joc ofereix moltes oportunitats als nens perquè pensin en la paraula que comença amb el so donat, inviteu-los a endevinar el que esteu pensant després de cada pista (assegureu-vos d'exagerar la consonant inicial quan feu els suggeriments):</p> <p><i>Mestre: El què estic pensant comença amb [s-s-s-s]. Amb quin so comença la meva paraula?</i> <i>Nens: S-s-s-s-s.</i> <i>Mestre: Té dues potes i pot volar.</i> <i>Nens: S-s-s-s-uperman.</i> <i>Mestre: S-s-s-s-uperman! Bona pensada! Quin és el primer so de S-s-s-uperman?</i> <i>Nens: S-s-s-s.</i> <i>Mestre: Magnífic! I quantes potes, en aquest cas “comes”, té en Superman?</i> <i>Nens: Dues.</i> <i>Mestre: I pot volar?</i> <i>Nens: Sí.</i> <i>Mestre: Molt ben pensat! Però té també plomes. Encara creieu que pot ser en Superman?</i></p> <p>Continueu amb aquest joc fins que els nens anomenen un ocell que pot volar i el nom del qual comença amb el so [s-s-s-s] (p.ex. cigonya, [s-s-s-s]igonya, cigne, [s-s-s-s]igne). A mesura que els nens i les nenes entenen millor el joc, deixeu que comprovin ells mateixos cada suggeriment, preguntant “pot ser-ho?, coincideix amb totes les pistes?” No feu més de dues o tres paraules cada vegada que jugueu a aquest joc.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utilitzeu una bossa plena d'objectes i digueu: “Endevineu què tinc a la meva bossa. Comença per [d-d-d-d-d] i neda”. Els nens intenten endevinar-ho basant-se en les pistes com abans. Al final del joc, s'ha revisat el so inicial de tots els objectes.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Parelles de paraules I: treure un so (anàlisi)

	<p>Objectiu Ajudar els infants a separar els sons d'una paraula prescindint del seu significat.</p>
	<p>Activitat Es pretén que l'alumnat s'adoni que, si traiem el so inicial d'una paraula, apareix una altra paraula completament diferent. Aquesta activitat pretén ajudar els nens a separar els sons d'una paraula més enllà del seu significat. Amb els nens i les nenes asseguts en cercle, expliqueu-los que, a vegades, en treure un so d'una paraula, ens trobem amb una altra paraula completament diferent. Per donar un exemple, digueu "f-f-f-ull", allargant la consonant inicial i feu que els infants ho repeteixin. Aleshores digueu "ull", i també ho hauran de repetir. Pregunteu si poden dir quin so s'ha tret i repetiu-los les paraules (p. ex. f-f-f-f-ull... ull...f-f-f-ull... ull... ull). En aquest sentit, es proposa als infants que parin atenció al so inicial de les paraules fins que siguin capaços de veure que la presència o absència del so inicial determina dues paraules diferents. Al llarg dels dies, es van treballant gradualment des de les consonants inicials més senzilles a les més difícils.</p>
	<p>Nota Molts nens poden identificar la paraula "amagada" però tenen serioses dificultats per identificar l'element que s'ha tret. En aquest cas, se'ls pot animar a buscar paraules que rimin però centrant l'atenció en el so inicial.</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Per ajudar als nens i les nenes a adonar-se que el so inicial pot marcar una gran diferència en la significació de les paraules, feu que utilitzin cada paraula en una frase. • Quan els alumnes s'hagin familiaritzat amb aquest joc, feu que juguin el joc "La teranyina". • Crideu els nens per fer una fila dient el seu nom sense el so inicial (p. ex. (M)-arc). Han d'imaginar-se quin nom s'ha dit i quin so ha desaparegut.

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Parelles de paraules II: afegir un so (síntesi)

	<p>Objectiu Introduir els infants en el repte de confegir paraules a partir de sons separats.</p>
	<p>Activitat Fer seure l'alumnat en cercle i comenceu a explicar-los que, a vegades, pot construir-se una nova paraula afegint un so a una altra paraula. Com a exemple digueu "ou" i feu que els nens i les nenes ho repeteixin. Aleshores pregunteu-los que passaria si afegim un nou so al començament de la paraula com n-n-n-n: "n-n-n-n...ou, n-n-n-n... ou, n-n-n-n...ou". Els infants diuen "nou!" Aleshores ho torneu a explicar "Si afegim un nou so al començament, tenim una nova paraula". Fins que els alumnes no ho entenguin, cal que els doneu suport, fent que diguin amb vosaltres conjuntament les parts de la paraula (p. ex. "ós... d-d-d-d... os,... d-d-d-d-os,... dos"). Per altra banda, és convenient treballar-ho de forma gradual, al llarg dels dies, des de les consonants inicials més senzilles a les més difícils i només després que tinguin ben establert l'aprenentatge, fer-ho amb els grups consonàntics o símfons (p. ex. "roda-broda").</p>
	<p>Variacions</p> <ul style="list-style-type: none"> • Animeu a utilitzar cada paraula de les parelles en una frase per emfasitzar la diferència de significat. • Quan els infants ho dominin, passeu al joc "La teranyina".

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: Diferents paraules, el mateix so final

	<p>Objectiu Ajudar a descobrir i identificar els sons finals de la paraula explorant la seva articulació.</p>
	<p>Material Targetes amb dibuixos.</p>
	<p>Activitat Aquest joc es juga igual que “Diferents paraules, el mateix so inicial”, excepte que l'objecte s'identifica amb paraules que tenen el mateix so final. Per jugar a aquest joc, necessiteu col·leccions o sèries de tres o quatre dibuixos d'objectes diferents, però el nom dels quals acabi amb el mateix so. Per exemple, la sèrie [m] pot incloure dibuixos de raïm, ram, llum, fum.</p>
	<p>Nota Els sons finals són molt més difícils de sentir i percebre que els sons inicials. Per això, cal que comenceu el treball amb els sons finals quan els infants es trobin còmodes amb les activitats dels sons inicials. Amb tot, no obvieu aquests jocs perquè la consciència dels sons finals és una entrada important al nivell de la consciència fonològica que facilita decodificar i lletrejar.</p>

Jocs de consciència fonològica

Tipologia d'activitats: Sons inicials i finals

Activitat: La teranyina

	<p>Objectiu Detectar els infants que encara presenten dificultats amb els sons per oferir un entreteniment físic divertit.</p>
	<p>Material Cabdell de cordill o llana.</p>
	<p>Activitat Aquest joc ofereix un nou repte i interès als dos jocs de parelles de paraules (parelles de paraules I: treure un so i parelles de paraules II: afegir un so). Cal fer asseure els infants en cercle i fer rodar el cabdell de cordill d'un nen o nena a l'altre a mesura que van respondent. Gradualment, a mesura que el cordill rodola de nen a nen, es forma una gran teranyina en el cercle. Quan s'ha acabat de formar la teranyina, es pot fer aixecar els nens mentre es canta una cançó sobre una aranya (p. ex. "L'aranya Teixí"). Finalment, es torna a cabdellar el cordill, rodolant el cabdell de nen a nen, a l'inrevés...</p> <p>L'aranya Teixí puja a la teulada (amb els dits pujar amunt) Amb la pluja i vent (amb els dits imitar la pluja) Llisca i cau a terra (deixar caure les mans) Ja surt el sol (amb els dits dibuixar un sol) Fa marxar la pluja (fer adéu amb la mà)</p> <p>Si tota la classe alhora pren part en aquest joc, la teranyina pot ser impressionant, però cal dedicar molt de temps al joc. "La teranyina" és un joc més adequat per fer en petit grup perquè es perd menys temps descabdellant i cabdellant el cordill i les distàncies són més curtes, consideracions importants tractant-se de nens petits.</p>
	<p>Nota Cal que els nens dominin clarament almenys els nivells inicials dels dos jocs previs. A més a més, és una bona idea deixar-los practicar amb la "teranyina" diverses vegades abans de fer aquest joc.</p> <p>Amb parelles de paraules I: traient un so Feu veure a l'alumnat que, a vegades, es poden crear noves paraules traient el primer so d'alguna altra paraula. Aleshores repasseu les parelles de <i>parelles de paraules I: traient un so</i>. Després d'aquest repàs, podeu començar el joc. Digueu una parella de paraules (p. ex. "rrrram/am"). Feu que els nens ho repeteixin. Agafant fort l'extrem final, fer rodar el cabdell de cordill o de llana cap a un nen i preguntar-li "Quin so he tret?" El nen ha d'agafar el cabdell i dir "rrrram... am... rrr". Si el nen es mostra insegur, podeu repetir-ho i ajudar-lo tant com sigui necessari. A continuació, digueu una nova paraula que els nens han de repetir i el nen que té el cabdell el passa a un altre aguantant el cordill o el fil.</p> <p>Amb Parelles de paraules II: afegint un so Feu veure als nens que, de vegades, es pot crear una nova paraula afegint un so al començament d'una altra paraula. Aleshores repasseu les parelles d'exemple de <i>Parelles de paraules II: afegint un so</i>. Després d'aquest repàs, podeu començar el joc. Digueu "ssss... alt." Feu que els nens ho repeteixin. Aleshores feu rodar el cabdell cap a un nen que ha de respondre "sss... alt, salt". Continuant el joc, dieu per exemple, "ffff... oca." Tots els nens repeteixen el que heu dit i el nen que té el cabdell el fa rodolar fins a un altre nen que mentre l'agafa ha de dir: "ffff...oca, foca".</p>

	<p>A continuació, es donen exemples de parelles de paraules¹ que comencen amb consonants senzilles, no s'ha tingut tant en compte l'aparició evolutiva dels sons com la "facilitat" per poder-los percebre aïlladament perquè es pot allargar la seva pronúncia: fricativs, nasals i sonors en general².</p> <p>[b] (oclusiu, bilabial, sonor) [v] (fricatiu, labiodental, sonor)(segons zones) baixada-aixada bala-ala ball-all bany-any barca-arca boli-oli bossa-ossa bou-ou vell-ell vós-ós</p> <p>[d] (oclusiu, dental, sonor) dalt-alt damunt-amunt dau-au davall-avall dolor-olor dóna-ona dos-ós</p> <p>[g] (oclusiu, velar, sonor) gàbia-àvia gaire-aire galeta-aleta gall-all galta-alta gas-as gos-ós</p> <p>[f] (fricatiu, labiodental, sord) falta-alta faltar-altar feina-eina filla-illa soca-oca full-ull</p> <p>[s] (fricatiu, alveolar, sord) sala-ala salt-alt saltar-altar sastre-astre savi-avi soci-oci sogre-ogre</p>
--	---

1. Extret de MATA, Marta (1986): Fonemes, sons i grafies del vocabulari bàsic català. Materials per a l'acció educativa. A.A.P.S.A Rosa Sensat, Barcelona

2. Per dir les consonants fricatives: allargueu el so mentre es pronuncia la paraula (p. ex. "ssssopa", "ffffum", "óssss"). Per dir les consonants oclusives: repetiu el so dues o tres vegades abans o després de pronunciar la paraula sencera (p. ex. "p-p-p pare", "gat t-t-t")

<p>[z] (fricatiu, alveolar, sonor) zoo-o</p> <p>/ ʃ/ (fricatiu, palatal, sord) xerrar-errar</p> <p>/ ʒ/ (fricatiu, palatal, sonor) jo-o junta-unta gerro-erro gerra-erra</p> <p>[m] (nasal, bilabial, sonor) mal-al maleta-aleta mama-ama manar-anar mà nec-à nec mànega-à nega marca-arca mas-as mes-és molla-olla mona-ona mullada-ullada</p> <p>[n] (nasal, alveolar, sonora) nas-as nou-ou nus-ús</p> <p>A continuació hi ha exemples de parelles de paraules amb consonants oclusives sordes i consonants dobles, símfons.</p> <p>[p] (oclusiu, bilabial, sord) pal-al pala-ala paleta-aleta pany-any papa-apa parc-arc part-art pas-as pasta-asta pau-au pel-el pell-ell penyora-enyora Pere-era pobre-obre poca-oca pilla-illa port-(h)ort porta-(h)orta postal-(h)ostal postres-ostres punta-unta puntada-untada</p>
--

<p>[t] (oclusiu, dental, sord)</p> <p>tall-all tapa-apa terra-erra terrat-errat test-est tos-ós</p> <p>[k] (oclusiu, velar, sord)</p> <p>calça-alça calces-alces calçat-alçat calçar-alçar cama-ama cara-ara cobrador-obrador cobrar-obrar cobrir-obrir coca-oca colla-olla color-olor cos-os cavall-avall</p> <p>A continuació, expliqueu als nens que, a vegades, es pot crear una nova paraula afegint un so al final d'una altra paraula. Dieu "marc-c-c-c... c-c-c... marc". Feu que els nens ho repeteixin. Aleshores feu que rodoli el cabdell de cordill cap a un nen que ha de dir "mar... c, marc". Continueu el joc dient, per exemple "caramels...sss,...caramel"³.</p> <p>Tots els nens han de repetir el que heu dit i el nen amb el cordill ha de fer rodolar el cabdell cap a un altre que l'agafa i diu: "mar... e, mare".</p> <p>A continuació hi ha exemples de parelles de paraules per a aquest joc de treure el so final.</p> <p>alta-altar as-ase atac-ataca avi-avió bada-badall baix- baixa banc-banca bat-bata bé-bec bo-bou-bol-(v)ol bolet-boleta bot-bota (v)ot-(v)ota calça-calçat cami-camió can- canó cap-capa capa-capaç</p>
--

3. És un bon moment per fer adonar de la formació del plural i del gènere. Si a algunes paraules li afegim el so [s] al final, enlloc de tenir-ne un, en tenim molts, més d'un. Si, al contrari, traiem el so [s] final, passem de tenir-ne molts, (més d'un) a tenir-ne només un.

capell-capellà
car-cara
cas-casc-casa
cava-cavall
cava-ca(b)aç
corb-corba
corbat-corbata
corre-correu
cos-cosa
cost-costa
dit-dita
esclat-esclata
felicita-felicitat
fila-filat
força-forçat
fre-fred
gas-gasa
jutja-jutjat
llar-llard-llarg
mar-marc
marc-marca
moto-motor
nada-nadal
nino-ninot
obre-obrer
or-(h)ora
plat-plata-plató
pom-poma
port-porta
pot-pota
punt-punta
ros-rosa
ser-serp
solda-soldat
talla-tall
tap-tapa
tanc-tanca
tard-tarda
te-teu
teixi-teixit
tomb-tomba
topa-topall
tren-trena
tu-tub
vara-varat-barat